

собі є всезагальною формою солідарності між людьми, і разом з тим вона призводить до вироблення та створення найбільш повних та всебічних форм людської солідарності. Загальне благо – ось формула, в котрій знаходять свій вираз, цілі і завдання соціальної держави.”

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Доп. - Михайленко Г., студ. гр. Ю-21.
Наук. кер. - ст. викл. Курдес О. Л.

Судова експертиза – один із засобів доказування, що сприяє всебічному, повному і об'єктивному дослідженню обставин справи, постановленню законних і обґрунтованих судових рішень. Експертиза призначається у випадках, передбачених статтями 75, 76 КПК України та здійснюється відповідно до статей 196 – 205 цього кодексу.

У кримінальному судочинстві обов'язковою умовою призначення експертизи є порушення кримінальної справи. Необхідність призначення експертизи (первинної, повторної, комплексної, додаткової) визначається слідчим, виходячи з конкретних обставин справи і тих питань, на які має відповісти тільки експерт з певної галузі знань, а в ряді випадках призначення експертизи є обов'язковим за законом згідно статті 76 КПК України.

09 вересня 2004 року прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про судову експертизу”. Внесені зміни, які стосуються закріплення основних засад здійснення судово-експертної діяльності, визначають статус судових експертів, уточнюють список суб'єктів судово-експертної діяльності, шляхи фінансування цієї діяльності.

Головним напрямком розвитку судової експертизи є експертне забезпечення правосуддя науково-дослідними інститутами судових експертиз. Однією з найстаріших установ в Україні є Харківський НДІ судових експертиз ім. М.

С. Бокаріуса, де активно розроблюються нові методи і методики експертних досліджень, підвищується професійна майстерність експертів. Як доводить практика, в останні роки значно зросла кількість експертиз по окремих видах об'єктів (авторознавча, експертиза барвників, мастильних матеріалів, інтелектуальної власності). Разом з тим наявна інструментальна база не завжди може повною мірою забезпечити дослідження.

Практика експертиз по кримінальних справах, пов'язаних з порушенням вимог охорони праці, свідчить, що окремі ситуації не передбачені чинними нормативними актами у цій галузі. Це підтверджує необхідність експертного узгодження нормативних актів з охорони праці з фахівцями інститутів судових експертиз.

Поглиблення процесу економічних реформ в Україні, на жаль, супроводжується зростанням кількості злочинів в економічній сфері, пов'язаних з приватизацією, ухиленням від сплати податків, легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Більшість кримінальних справ такого роду не може бути розслідувана без проведення судово – економічних експертиз, що вимагає підвищення кваліфікації експертів-економістів, розроблення нових методик проведення дослідження.

Доказування – складна діяльність. Процесуальне право приділяє особливу увагу розробленню питань збирання доказів, методам їх перевірки, встановленню їх достовірності. Організація науково – методичного забезпечення судово – експертної діяльності, розроблення нових методів та удосконалення існуючих покладається на міністерства і відомства, в систему яких входять відповідні експертні установи. Використання нового методу в експертній практиці передуює з'ясування важливостей його застосування для вирішення завдань судової експертизи, тобто науково обгрунтована оцінка його з точки зору доцільності використання. На мій погляд доцільно застосовувати методи,

визнані не тільки науково обґрунтованими, а й такими, які дають найбільшу результативність.

Підпорядкування експертних установ різним відомствам породжує різний науково-методичний підхід до вирішення однотипних завдань експертизи, використання при проведенні досліджень у ряді випадків не апробованих та застарілих методик. Це зустрічається, насамперед, при проведенні експертних досліджень спеціалістами підприємницьких структур та приватними експертами. При проведенні повторних досліджень у державних установах значний відсоток їх висновків не підтверджується. Тому доцільно на рівні міністерств і відомств, у підпорядкуванні яких знаходяться експертні установи, запровадити реєстр методів та методик, постійно оновлюючи і поновлюючи його новими розробками.

Запропоновані зміни і доповнення до Закону України “Про судову експертизу” усувають суперечності положень чинного законодавства, стимулюють підвищення професійного рівня судових експертів, забезпечують державну підтримку експертних установ.

Згідно із вищезгаданим Законом Міністерство юстиції забезпечує ведення **Державного реєстру атестованих судових експертів**: близько 3,5 тисяч експертів державних і недержавних установ; 500 фахівцям недержавних структур Центральною експертно-кваліфікаційною комісією Мін’юсту присвоєно кваліфікацію експерта.

Проблемним залишається питання призначення **судово-психологічної експертизи** при розслідуванні справ. Судово-психологічна експертиза є одним із нових видів дослідження питань застосування спеціальних знань, і через це багато положень даного виду експертизи потребують глибокого аналізу науковців та юристів – практиків, а саме:

- необхідність чіткого розмежування компетенції експертів – психологів та експертів – психіатрів;
- уточнення щодо вказівок на відставання неповнолітніх у соціальному розвитку та емоційно – вольовій зрілості (ст.. 433 КПК);

- проведення судово – психологічних експертиз у спеціалізованих експертних установах кваліфікованими експертами.

Як правило, висновок експерта – психіатра не викликає сумніву ні у слідчих ні у суду (питання осудності або неосудності особи). Висновки ж експерта – психолога часто заперечується учасниками досудового слідства. Судово – психологічна експертиза фізіологічного афекту (від латинського *affektus* – душевне хвилювання) проводиться після судово – психіатричної експертизи, тому що її об'єктом є “психологічна діяльність психічно здорових осіб, визнаних судово – психіатричною експертизою осудними”.

Проведення експертизи у ході досудового слідства може впливати на подолання **завідомо неправдивих показань** допитуваного. На мою думку, правильніше проводити допит підозрюваного (обвинуваченого) про обставини, пов'язані з предметом експертного дослідження, до його ознайомлення з постановою про призначення експертизи, щоб він не зміг з її змісту припустити зміст висновків експертів і, відповідно, будувати свої показання. У цьому випадку збільшується ймовірність того, що показання матимуть правдивий характер. Обвинувачені в основному не наважуються заперечувати висновок експертизи. Отже, висновок експерта може бути засобом подолання неправди тільки в ході практичного правильного його пред'явлення під час допиту.

Заслуговує також на увагу питання одержання **зразків для експертного дослідження**. Правила вилучення, відібрання, упаковки тощо викладені у відомчих інструкціях і методичних посібниках. Проте питання тактики одержання слідчим окремих видів зразків за участю спеціалістів з огляду на бурхливий розвиток науки та впровадження її досягнень у виробництво, розроблені недостатньо. У тактичному плані одержання зразків умовно можна виділити три етапи: 1. підготовка до цієї слідчої дії; 2. вилучення або відібрання зразків; 3. упаковка та оформлення зразків, протоколювання. Крім загальних процесуальних і тактичних правил при

одержанні окремих зразків важливо додержуватися й специфічних правил, які впливають з їх особливостей, а також існуючих технічних, санітарних та інших нормативів.

Судово – правова реформа передбачає впровадження в судовий процес **правової експертизи**. Це порівняно новий вид судової експертизи. Правова експертиза – це процесуальний інститут, котрий сприяє постановленню об'єктивних, всебічно обґрунтованих рішень в справах конституційної і загальної юрисдикції. Перша практика судової реформи породила чимало проблем, пов'язаних з реалізацією права юридичними та фізичними особами. Зміст правової судової експертизи слід розуміти як експертне дослідження матеріальних і процесуальних ознак актів, документів, що підлягають дослідженню у суді за їх змістом і формою, і ґрунтуються на висновках судових експертів. Важливий аспект запровадження цієї експертизи полягає в тому, що вона є певною гарантією всебічного і повного дослідження актів і документів з позиції чинного законодавства у випадках апеляційного і касаційного оскарження судових рішень. Судовий експерт – правознавець має підготувати висновки з позиції судового інтересу, законності даних актів. І це є предметом доказів у суді, якщо йдеться про фінансові, банківські операції, кредитування і договірний процес.

Отже, судова експертиза має допомагати суду у всебічній, повній та об'єктивній оцінці доказів, матеріалів які були спеціально досліджені експертом.

ВИКОРИСТАННЯ НЕПРЯМИХ ДОКАЗІВ ПРИ КВАЛІФІКАЦІ ВБИВСТВ

Доп. - Клок О. П., студ. гр.Ю-33.
Наук. кер. - Анохін Л. М.

Кваліфікація злочину передбачає повне та всебічне встановлення тих обставин справи, що відповідають ознакам